

VZPON FRANKOVSKÉ DRŽAVE POD DINASTIJO MEROVINGOV

- Ozemlje Galije in Germanije/ obe strani reke Ren
  - Frankovska in alemanska plemena -> najuspešnejša plemena salijskih frankov so v 5.stoletju postopoma naseljevala severno Galijo
  - Franke je vodil kralj **Klodvik** (481 – 511)
    - Vnuk legendarnega kralja Meroveha -> po njem dinastija dobi ime = MEROVINŠKA
    - Uspe mu združiti vsa frankovska plemena, streti alemanske nasprotnike in ostanke rimske oblasti pri severnogalskih romanih
    - Svojo oblast je s S uspešno širil proti J
    - Pod vplivom romanske aristokracije in krščanske rodbine se je pokristjanil
      - o Postopoma se je pokristjanilo tudi prebivalstvo dežel pod njegovo oblastjo
  - Širjenje frankovske države se je nadaljevalo tudi po Klodvikovi smrti
  - V 6. Stoletju je segala že do Pirenejev in Alp prek Rena do Labe
    - Postala je največja in najmočnejša germanska državna tvorba na ozemlju nekdanjega rimskega ozemlja
  - Z njo se je vzpostavila tudi močna/velika vojaška sila -> tako si je krščanska cerkev pridobila pomembno vojaško zaščitnico in razširjevalko krščanske vere
  - Država je bila kraljeva last
    - Kraljevo čast so dedovali vsi vladarjevi sinovi
    - zato je bilo treba kraljevanje mednje razporediti z razdelitvijo ozemelj
      - o to pa je politično slabilo veliko merovinško državo
      - o znotraj nje so nastala manjša kraljestva, ki so se nenehno borila za prevlado
- ➔ SV: kraljestvo Avstrazija, SZ: Nevstrija, J: Burgundija in Akvitanija

MAJORDOMI/najvplivnejše osebe

- V vsaki deželi je bila okrog kralja zbrana aristokracija, ki je za vojaške zasluge od njega prejemale veleposestva in najvišje javne funkcije -> skupaj z njim so tvorili dvor
  - SENEŠAL – nadzornik uprave kraljevih posestev
  - PLATINSKI GROF – predstojnik dvornega sodišča
  - MAJORDOM – starešina hiše
- Leta 732 je frankovska vojska pod vodstvom majordoma **Karla Martela v bitki** pri Poitiersu premagala arabsko vojsko, ki je iz Španije prodirala proti severu
  - Karel Martel je tako zaustavil arabski prodor čez Pireneje in se utrdil na položaju tistega, ki je imel v frankovski državi dejansko oblast

FRANKOVSKA DRŽAVA POD NOVO DINASTIJO – KAROLINGI

- Majordom Pipin Mali
  - Sin Karla Martela
  - Utrdil je svojo oblast na jugu današnje Francije in vezi s papeštvom
    - o Papežu je z vojaško silo pomagal proti Langobardom -> ta ozemlja so bila jedro poznejše Cerkvene države
    - o Potreboval cerkveno podporo, da je lahko prevzel frankovski prestol

Oblike vladanja

- Leta 751 je dal odstaviti merovinškega kralja in se je dal po vzoru Frankov postaviti za kralja -> nova dinastija, **Karolingi**
  - Frankovski kralj je bil vrhovni razsodnik, brani podrejene ljudi, a ne vseh -> za ostale skrbi vojska
  - Od srede 8. Stoletja je bilo telo frankovskega kralja maziljeno s svetim oljem
  - Pri obredu so bili navzoči: predstavniki cerkve (papež/škofi) in njegovi podložni
- Pred smrtjo je frankovsko monarhijo razdelil med sinova Karlmana in Karla
- Karlman je umrl in tako je frankovski državi samostojno zavladal **Karel**, ki mu zaradi izjemne vloge v frankovski in evropski zgodovini pravimo **Veliki**

KAREL VELIKI (768 - 814) - KRALJ FRANKOV POSTANE CESAR

- Karel Veliki
  - Svoje vladanje je razširil daleč na vzhod
    - ➔ Podredil si je Langobardsko kraljestvo, vojvodino Bavarsko, Sase, premagal je Avare v Panoniji
  - Vojskoval je tudi proti Arabcem v Španiji, a na začetku neuspešno
    - Proti koncu svojega vladanja je na severu Španije ustanovil Špansko marko/mejno grofijo, ki je bila zametek španskih krščanskih kraljestev
  - Njegovo vojskovanje je bilo verske narave, v osvojene kraje je širil ali vračal krščanstvo
    - Najhuje je nastopil proti Sasom, kjer so se pokristjanjevanju uprli svobodni kmetje
    - Njihov upor je zatrl s pokolom, pustošenjem dežele in prisilnim pokristjanjevanjem
  - S pokoritvijo številnih germanskih ljudstev je postal njihov gospodar in eden najmogočnejših vladarjev
    - ➔ to so mu priznavali tako v Bizancu kot na dvoru bagdadskega kalifa
  - leta 800 ga je papež kronal za **rimskega cesarja**
    - novi cesar in njegova velikanska država sta se po pomenu lahko primerjala z Bizantinskim cesarstvom in njegovimi vladarji
    - kronanje Karla za cesarja je med velikima evropskima silama povzročilo spor:
      - saj so bili v Carigradu mnjenja, da lahko tak naslov pripada samo njihovim cesarjem
    - s Karlovimi osvojitvami sta se ozemlji krščanskih sil začeli stikati
    - še več: Karel si je podredil Benečijo in Istro, ki sta bili del bizantinskega ozemlja
    - nesporazum so razrešili leta 812 z **mirovnim sporazumom v Aachnu**
      - z njim so razrešili tudi ozemeljske spore: Bizantinci so si povrnilo oblast nad Benečani in nad obalnimi deli Dalmacije, Frankom pa sta ostala Istra in širše dalmatinsko zaledje

OBLIKOVANJE FEVDALNE DRUŽBE

ZAMETKI FEVDALNE DRUŽBE V FRANKOVSKI DRŽAVI

- v družbi, kjer je pridelava komaj zadoščala za preživetje in kjer je bilo prebivalstvo izpostavljeno vojnem, so se začeli vzpostavljati novi odnosi med družbeno močnimi in šibkimi
- številni svobodni kmetje so se zaradi revščine, lakote, nezmožnosti zagotavljati svojo vojaško obveznost in posledic razbojništva zatekali pod zaščito veleposestnikov
  - v zameno za zaščito so jim prepustili **zemljo** in včasih tudi **osebno svobodo**
- tako je začel nastajati sloj podložnega prebivalstva
  - njihovi zaščitniki in gospodarji: **zemljiški gospodje**
- karolinška dinastija je morala hkrati popuščati tudi plemstvu
  - v zameno za vojaško podporo in za podporo pri vladanju so bili prisiljeni dodeljevati obširna posestva
- Karel Martel je zasnoval frankovsko konjenico
  - Sestavljena je bila iz vitezov
  - Oprema je bila draga, zato si je niso mogli privoščiti
- Novi družbeni sloji:
  - Plemstvo -> izvor: poveljniki, latifundisti (cerkveno in svetno plemstvo ?)
  - Podložniki -> izvor: nekdanji sužnji in kmetje
- Karel je dal zaseči cerkveno posest in jo razdelil med svoje prisežnike, v zameno za **vojaško službo in zvestobo, prejeli so jo s pravico njenega uživanja** = BENEFICIJ ali FEVD (začasno)
  - Njen prejemnik je bil dolžan iz sredstev, ki jih je prinašal fevd, zvesto služiti svojemu gospodu/**seniorju** -> **s prisego je postal njegov vazal (med fevdalci in plemiči -> drugačen položaj)**
    - S tem se začne uveljavljati nov družbeni red -> FEVDALIZEM
    - Odnos med seniorjem in vazalom je temeljil na zavezi izpolnjevanja medsebojne dolžnosti
    - Vazal je od seniorja prevzel fevd in zaščito, sam pa je moral svojemu seniorju ponuditi (vojaško) pomoč in nasvet
    - Razmerje med njima je trajalo do smrti enega od njiju
    - Če je senior preživel svojega vazala je smel fevd na novo podeliti
    - Če je vazal preživel svojega seniorja, je moral zvestobo priseči njegovemu nasledniku
    - Vsak senior je imel svojega seniorja -> nad vsemi frankovski kralj (lastnik vse zemlje), prav tako so veliki vazali imeli vazale in ti svoje vazale -> ustvarila se je **družbena piramida fevdalnih razmerij**
    - Vsak od njih je z nekom stopil v vazalsko – seniorski odnos
      - *Odnos je bil oseben, vazal je bil z zavezo vezan le na svojega seniorja, ne pa tudi na seniorja svojega seniorja*
    - Fevdalni sistem je s širjenjem postal temelj organizacije evropske srednjeveške družbe

Oblike vladanja

- Razdelil pa jo je lahko tudi drugače, v last in ne v fevd
  - Taka pridobitev ni bila vezana na prisego zvestobe, plemič jo je prejel v zasebno last kot nagrado
  - Takšno posestvo imenujemo **ALOD (trajna)**
  - **Fevdalni odnos:** med podložnikom in zemljiškim gospodom -> sodna, upravna in vojaška oblast, v zameno je podložnik dobil hrano)

ORGANIZACIJA ZEMLJIŠKEGA GOSPOSTVA

- Fevd se deli na:
  - Dominikalna zemlja: gospodova -> vsa v njegovi lasti, obdelujejo jo podložniki v obliki **tlake**
  - Rustikalna zemlja: razdeljena med podložnike v obliki **HUB**
- Srenska zemlja namenjena vsem: gozdovi, pašniki ..
- Zemljiška posest je predstavljala tudi upravno, politično in sodno moč
- Obveznosti in položaj podložnikov:
  - Zapisane so bile v **URBARJIH:** fevdalna zemljiška knjiga, ki vsebuje podatke o dajatvah in delovnih obveznostih podložnikov
  - Dolžnosti niso bile enake za vse (eni potomci kmetov, eni so bili nekoč svobodni):
    - dajatve
      - mala pravda: mala pravda, prispevek za grajsko gospodinjstvo (jajca, mast, mleko, perutnina)
      - velika pravda: velika pravda, plačilo najemnine za zemljo (najpogosteje v žitu)
      - primščina: v fevdalizmu dajatev zemljiškemu gospodu ob prevzemu navadno zakupne kmetije
      - Desetina: letna dajatev cerkvi, ki je obsegala desetino pridelka (če je nisi plačal so ti odrezali nos, lahko si se skrival in če te po 8 letih niso našli si bil svoboden)
    - tlaka: osebna in z živino
      - izmerjena,
      - neizmerjena,
      - deželna
    - osebno nesvobodni, vezani na zemljo

FRANKOVSKA DRŽAVNA ORGANIZACIJA

- upravo razdelil na 200 grofij in na velike mejne grofije/marke na robu državnega ozemlja
  - na čelu grofij so bili grofje: ki so izvrševali upravno, sodno, finančno in vojaško oblast
  - Vse je nadziral preko svojih posebnih potujočih nadzornikov
- K enotnosti države so veliko prispevali vladarski prepisi/ KAPITULARIJI
- Do cesarjeve trajne naselitve v Aachnu se je vladarski dvor selil po velikanski državi
  - Tako so se staro merovinškim dvornim položajem pridružili:
    - Kancler: vodil kraljevo pisarno
    - Komornik: skrbel za vladarjevo zakladnico
    - Vladarjev točaj: oskrba dvora s pijačo in konjar: nadzornik konjušnic

Oblike vladanja

- o Edini položaj ki ga srečamo pod Merovingi, pod Karolingi pa ne, je majordom

KAROLINŠKA RENESANSA

- Renesansa= preporod umetnosti, znanosti, kulture
  - Pride do napredka -> center napredka Aachen
- Spoj rimskih, krščanskih in germanskih izročil
- Center kulturno – znanstvenega življenja je bila **Irska**
- Dvorna akademija v Aachnu
  - Alkuin: učenjak , ki je izobraževal samega Karla Velikega
  - Pavel Diakon – Historia Langobardium
  - Einhard – Življenjepis Karla Velikega
- Za svojo državno organizacijo je karolinška monarhija potrebovala izobraženstvo
  - Škofije in samostani ustanovljajo šole
  - Učenje potrebnih veščin: pisanje, preračunavanje koledarja, slovnica ali petje
- Začne se prepisovanje starih besedil
- Da bi bilo pisno izobraževanje lažje so zasnovali enotno lepopisno pisavo iz malih črk/

KAROLINŠKO MINUSKULO

- Knjige in znanstvena besedila so prepisovali v SKRIPTORJIH
- V latinščini in na papirus
- Ustanovljajo dvorne in samostanske šole
  - Dvorne samo sinovi plemičev
  - V samostanske tudi otroci nižjih slojev
  - Poučevali 7 svobodnih znanosti : gramatika, retorika, dialektika, aritmetika, geometrija, astronomija in glasba
- ILUMINIRANE INICIALKE -> velika začetnica, prave umetnine

RAZPAD FRANKOVSKÉ DRŽAVE

- Cesar Ludvik Pobožni
  - Sin Karla Velikega, ki ni imel tolikšne moči
  - Močni so postali grofje, zato jih je bilo težko nadzirati
  - Njihovi položaji so s časoma postajali dedni
- Vzroki:
  - Dedovanje
    - ➔ Znotraj karolinške dinastije je prihajalo do sporov o nasledstvu, do spopadov in do delitve cesarstva
  - Fevdalni partikularizem
    - ➔ Osvajanje velikih fevdalcev izpod rok oblasti
  - Drugi val preseljevanja ljudstev (9 in 10 stoletje)
    - ➔ Arabci (Saraceni), Madžari (Ogri) in Normani (1066 bitka pri Hastingsu)
- Leta 843 so z verdunsko pogodbo cesarstvo razdelili na 3 dele, kolikor je bilo cesarjevih sinov
  - Osrednji, vzhodni in zahodni del
  - Osrednji del kmalu postane plen naslednikov vzhodnega in zahodnega dela (Karla in Ludvika)
  - Meja med vzhodom in zahodom: današnja meja med Nemčijo in Francijo